

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

14.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kansaneläkelaitoksen lausunto hallituksen esityksestä (HE 124/2024 vp) laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Pyydettyä lausuntonaan Kansaneläkelaitos (Kela) esittää kunnioittaen seuraavaa.

Kelaa on kuultu kattavasti muutosehdotusten valmisteluvaiheessa ja se on antanut lausunnon hallituksen esitys -luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntokierroksen aikana.

Kela pystyy toimeenpanemaan ehdotetut lakimuutokset esitetyssä aikataulussa ja ehdotettujen lakimuutosten voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ovat toimeenpanon kannalta tarkoituksenmukaisia.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen ja sen ajalta maksettavan kuntoutusrahan muutokset

Kela kannattaa kuntoutuslakiin ehdotettuja, nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytysten tarkennuksia. Ehdotettujen tarkennusten myötä nuoren ammatillinen kuntoutus säilyisi Kelan kuntoutuksen palveluvalikoimassa sen lakkauttamisen sijaan. Myöntämisedellytyksiin tehtävät tarkennukset selkeyttäisivät nuoren ammatillisen kuntoutuksen kohderyhmää, tarkoitusta ja nuoren kanssa toimivien tahojen välistä vastuunjakoja. Myöntämisedellytysten tarkentaminen lakiin myös turvaisi nuorten kuntoutushakemusten yhdenvertaista käsittelyä. Nuorten ohjautuminen heille ajankohtaisiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin edellyttää yhteistyötä Kelan, hyvinvointialueiden, oppilaitosten ja muiden nuorille palveluja tarjoavien välillä.

Nuotti-valmennuksen ajalta ei jatkossa pääsääntöisesti syntyisi kuntoutusrahaoikeutta. Lain tasolla kuntoutusrahaoikeutta ei suoraan rajattaisi pois, mutta kuntoutusrahan saaminen edellyttäisi, että kuntoutus kestää 4 tuntia matkoineen. Käytännössä Nuotti-valmennuksen ajalta tämä edellytys ei kuitenkaan täyty, sillä tapaamiset ovat yhden tunnin mittaisia. Kela tunnistaa, että kuntoutusrahaoikeuden poistuminen saattaisi heikentää osan nuorista motivaatiota hakeutua, osallistua ja sitoutua Nuotti-valmennukseen. Kuntoutusraha on turvannut toimeentulon kuntoutuksen ajalta, joka on mahdollistanut nuoren keskittymisen kuntoutumiseen. Toisaalta kuntoutusrahaoikeutta ei myöskään lähtökohtaisesti synny tapaamistoistuvuudeltaan ja intensiteetiltään vastaavien kuntoutuspalveluiden, kuten kuntoutuspsykoterapian, vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen terapioiden ja neuropsykiatrisen diagnoosin saaneelle nuorelle suunnatun Oma väylä -kuntoutuksen ajalta.

Lisäksi ehdotetaan, että nuoren ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta voitaisiin jatkossa maksaa kuntoutusrahaa lähtökohtaisesti enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden. Sääntely yhdenmukaistaisi ja yksinkertaistaisi odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa koskevaa

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

14.10.2024

sääntelyä. Kela voisi samaan tapaan kuin muun ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuitenkin myöntää odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa enimmäisajan ylittävältä ajalta, mikäli se on toimeentulon turvaamisen ja kuntoutuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi, kun enimmäisajan ylittyminen ei johdu kuntoutujasta itsestään ja kuntoutuja voisi muuten joutua pelkän toimeentulotuen varaan.

Nuoren kuntoutusrahan muutokset

Kela pitää kuntoutuslakiin ehdotettuja nuoren kuntoutusrahaa koskevia muutoksia perusteltuina. Nuoren kuntoutusrahaa myönnettäisiin jatkossa odotus- ja väliajalta tarveharkinnan perusteella ja lisäksi samanaikaiset palkka- ja yrittäjätulot sovitettaisiin osittain yhteen nuoren kuntoutusrahan kanssa.

Nuoren kuntoutusrahaa voitaisiin ehdotuksen mukaan myöntää kuntoutuksen odotus- ja väliajalta jatkossa vain silloin, kun se on tarpeellista ammatillisen kuntoutuksen etenemisen ja kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi. Koulutuksen ajalta lain tarkoittamaa väliaikaa on käytännössä kevät- ja syyslukukausien väliin jäävä koulujen loma-aika. Jotta nuoren kuntoutusrahan odotus- ja väliajan tarveharkintaa voitaisiin toimeenpanna ehdotetulla tavalla, myöntäisi Kela jatkossa nuoren kuntoutusrahan opintoja varten aina lukuvuodeksi kerrallaan. Menettelytapa vastaa nykyistä toimeenpanoa ammatillisena kuntoutuksena järjestyn koulutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan osalta.

Lisäksi ehdotetaan, että kuntoutusrahan kanssa samanaikaiset palkka- ja yrittäjätulot sovitettaisiin osittain yhteen nuoren kuntoutusrahan kanssa. Yhteensovitus tehtäisiin vain kuntoutusrahan kuukausikohtaisen vähimmäismäärään sidotun tulorajan (800e/kk, v. 2024) ylittäviltä osin. Tulorajan ylittämistä tarkasteltaisiin lukukausikohtaisesti eli ei yksittäisen kuukauden tasolla. Samanaikaiset palkka- ja yrittäjätulot sovitetaan jo nykyisin osittain yhteen, jos asiakas saa kuntoutusrahaa ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen ajalta.

Ehdotetut muutokset tarkoittaisivat, että kuntoutuksen sekä odotus- ja väliaikojen aikaista työskentelyä ja tuloja seurattaisiin samaan tapaan kuin ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen perusteella maksettavan kuntoutusrahan ajalta. Muutokset yhdenmukaistaisivat kuntoutusrahaa koulutuksen ajalta saavien henkilöiden asemaa sekä yksinkertaistivat kuntoutusrahaa koskevaa sääntelyä. Etuusjaksojen aikaisen työskentelyn ja tulojen tarkempi seuranta kuitenkin lisää Kelassa tehtävää työtä.

Muut kuntoutusrahaa koskevat muutokset

Kuntoutusrahasta tulisi jatkossa opintotukeen estävä etuus. Kela kannattaa muutosta, koska ei ole perusteltua maksaa samanaikaisesti useaa eri toimeentulon turvaamiseen tarkoitettua etuutta. On

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

14.10.2024

kuitenkin syytä huomata, että työeläkelakien mukainen kuntoutusraha olisi jatkossakin opintotuessa estävä etuus ainoastaan saman koulutuksen ajalta maksettaessa. Kelan näkemyksen mukaan työeläkelakien mukaisen kuntoutusrahan pitäisi selkeyden vuoksi olla kaikissa tilanteissa estävä etuus erityisesti sen vuoksi, että Kelan tietojen mukaan tilanteita, joissa asiakas olisi saanut opintotukea ja työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa muun kuin saman koulutuksen ajalta ei todellisuudessa ole edes ollut. Koska opintotuki tarkistetaan sen kuukauden alusta lukien, jonka aikana uusi olosuhde kestää ensimmäisen kerran vähintään 18 päivää (opintotukilaki 25 § 5 momentti), on perusteltua ehdotetulla tavalla säätää opintoraha kuntoutusrahasta vähennettäväksi etuudeksi. Näin päällekkäisyydet poistuvat myös lyhyempikestoisten kuntoutusten osalta. Päällekkäisyyksien poistuminen heikentää opintotukeen oikeutetun asiakkaan kuntoutuksen ajalta saamaa toimeentuloa ja siten sillä voi olla välillisesti vaikutusta kuntoutukseen osallistumiseen. Toisaalta kuntoutusraha on ehdotettujen muutostenkin jälkeen pelkkää opintorahaa suurempi etuus.

Kela pitää perusteltuna, ettei jatkossa kuntoutusrahaa voi saada pelkän oppisopimuksen perusteella. Säännös on jäänyt tarpeettomaksi, kun oppisopimuskoulutukseen on voitu antaa ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätös, jonka perusteella kuntoutusrahaa voi saada. Käytännössä Kela on jo nyt ohjannut kuntoutusrahaa oppisopimuksen perusteella hakevia hakemaan ensin ammatillisen kuntoutuksen päätöksen, eikä tällä hetkellä ole yhtään etuudensaaajaa, joka saisi oppisopimuksen perusteella (kuntoutuslaki 19 § 2 momentti) kuntoutusrahaa.

Etuuspäällikkö
Milla Kaitola